ఆత్మగతం

లీల మేడ కిటికీ దగ్గరకు వచ్చి ఆకాశంకేసి చూచేసరికి మబ్బులు కమ్ముతున్నై! అకస్మాత్తుగా ఆమెకు పుట్టింటికి వెళ్ళాలనిపించింది.

లీలకి వివాహమై రెండు సంవత్సరాలయింది. ఈ రెండు సంవత్సరాలనుంచి, ఎన్నడూ ఆమె కిటువంటి ఆలోచన కలగలేదు. ఇంచుమించు ఆమె తల్లిదండ్రులని మరిచిపోయిందనే చెప్పాలి.

“పోనీ, ఒకసారి వెళ్ళి రారాదూ!” అనేవాడు ఆమె భర్త మోహన్.

“వాళ్ళు రమ్మనందే” అనేది లీల.

లీల పుట్టింటివారు తమని రమ్మనరని మోహన్‌కి తెలుసు. లీల తనని వివాహం చేసుకోవటం వారి కెవరికీ ఇష్టంలేదు! లీల సౌందర్యాన్ని గురించీ, తెలివితేటలని గురించీ, జాతకాన్ని గురించీ వారికి గొప్ప అభిప్రాయం వుండేది. మోహన్ లీలకి తగిన వరుడు కాదని వారి అందరి అభిప్రాయమూను. వారు లీలకి అనేక విధాల బోధించి చూశారు. మోహన్‌లో ఉన్న లోపాలు గోరంతలు కొండంతలు చేసి చెప్పారు.

“అతనికి సంపాదనమీద దృష్టిలేదు” అన్నారు.

అప్పుడు యిదొక లోపంగా కనబడలేదు లీలకి. సంపాదనమీద దృష్టి సామాన్యమానవులకి వుంటుంది. “మోహన్ అసాధారణ వ్యక్తి” అనుకొన్నది.

“అతనిది నిలకడలేని మనస్సు” అన్నారు.

అప్పుడిదొక లోపంగా కనపడలేదు లీలకి. “మోహన్ కళోపాసకుడు; నిత్యనూతనుడు; ఎప్పటికప్పుడు నూతన అనుభవాలను జీర్ణించుకొని పరిపూర్ణత్వ సిద్ధికోసం ప్రయత్నించే మేధాసంపన్నుడు” అనుకొన్నది.

వారింకా అనేకం చెప్పారు. వారు మోహన్ నిలా అపార్థం చేసుకోటానికి అతని సౌందర్య పిపాసే కారణం అనుకొన్నది లీల. వారి అమాయకత్వానికి నవ్వుకొన్నది. "మోహన్—తన మోహన్ ఈ సాధారణ మానవులకి అర్థం అవుతాడా?" అని మురిసింది.

చివరికి, పుట్టింటివారి కెవ్వరికి యిష్టం లేకపోయినా మోహన్‌ని వివాహం చేసుకుంది. తల్లిదండ్రులు గాని, అన్న గాని, చెల్లెలు గాని, ఎవరూ తన వివాహానికీ రాలేదు. మహదానందంలో తేలిపోతున్న లీలకి, తనవారెవరూ రాలేదని అనిపించలేదు. ఊళ్లోవున్న కవులూ, రచయితలూ, కళాజీవులు, అంతావచ్చి నూతన వధూవరులను ఆశీర్వదించారు. నిత్య నూతనత్వంకోసం తపించిపోయే మోహన్‌కి దివ్యజ్యోతి దొరికిందని అభినందించారు. వారి ప్రశంసలకి లీల పరవశత్వం పొందింది. ఇంత ఉత్తమ పురుషునికి భార్య అయినందుకు గర్వించింది. తన జీవితం మోహన్ ఆదర్శ సాధనకు సహాయం చెయ్యటానికై అంకితం చెయ్యాలని నిశ్చయించుకుంది.

వివాహం కాగానే లీలా మోహనులు వినోదంగా కాలక్షేపం చెయ్యాలనే వుద్దేశ్యంతో పుణ్యక్షేత్రాలూ, ప్రముఖస్థానాలూ, రమణీయ దృశ్యాలూ చూచి రావటానికి బయలుదేరారు. శ్రీరంగం, కంచి, మధుర, అజంతా, హంపీ, ఎల్లోరా మొదలయిన ప్రదేశాలను దర్శించారు. హంపీ, అజంతా దృశ్యాలను చూచినప్పుడు లీల హృదయం నీరయింది. వాటి పూర్వ చరిత్రనీ, ప్రస్తుతస్థితినీ మోహన్ ఆమెకు కళ్ళకు కట్టినట్టు వివరించి చెప్పాడు. హంపీక్షేత్రంలోని శిల్ప చాతుర్యాన్నీ, అజంతా గుహలలోని చిత్ర నైపుణ్యాన్నీ వివరించాడు.

"మాశావా మన పూర్వపు ఔన్నత్యం!" అన్నాడు.

ఆమె హృదయం వుప్పొంగింది.

"మాడు ఈనాటి దీనావస్థ" అన్నాడు.

ఆమె హృదయం క్రుంగింది.

ఇంత వైభవాన్ని, ఇంత సౌందర్యాన్ని పోషించలేని, ఆనందించలేని జాతిమీద కోపం వచ్చింది. మోహన్‌వంటి రసహృదయులు, కళారాధకులు పరిమళించివుంటే, దేశం ఇంత దౌర్భాగ్యస్థితికి వచ్చేది కాదుగదా అని చింతించింది. ఆ క్షణం ఆమె కళ్ళకి మోహన్ దివ్యమూర్తిగా కనిపించాడు. మూర్తీభవించిన ప్రకృతి లాలిత్యంగా కనిపించాడు.

"నా మోహన్, నా మోహన్" అనుకుంది; తన్మయత్వం చెందింది. మోహన్‌చేత అనేక ఘనకార్యాలను చేయించాలని మనస్సులో నిశ్చయించుకుంది.

దంపతు లిద్దరూ యింటికి తిరిగి వచ్చారు.

మోహన్ చిత్రకారుడు, పిత్రార్జితం తక్కువ. అందువల్ల ఆర్థికంగా తరచు అనేక బాధలు పడుతూ వుండేవాడు. ఈసంగతి లీలకి తెలుసు. వివాహానికి ముందే తన కుటుంబ పరిస్థితులూ, ఆర్థికమైన చిక్కులూ అన్నీ ఆమెకు చెప్పాడు. ఆమె అతని నిష్కపట స్వభావాన్ని సంతోషించింది.

"ఎంత అలౌక్యులు" అన్నది మురిపెంగా.

"ఏమిటి?" అని మోహన్ ఆదుర్దాగా అడిగాడు.

"వివాహం చేసుకునే స్త్రీకి ఇలాంటిసత్యాలు తెలియనిస్తారా?" అన్నది.

"మరి నీ యిష్టం" అన్నాడు మోహన్.

"నా కెప్పుడూ యిష్టమే" అన్నది లీల.

ఈ సంభాషణ ఎప్పుడూ లీలకి మనస్సులో మెదులుతూనే వుంది. అందుకనే ఇంటికిరాగానే కుటుంబం క్లుప్తంగా జరపాలని సంకల్పించుకొని మోహన్‌తో మాట్లాడింది.

"నీ యిష్టం" అన్నాడు మోహన్. "ఇద్దరం-మనకి జరగదా?" అని చిరునవ్వు నవ్వాడు.

ఆ చిరునవ్వు లీల అర్థం చేసుకుంది. మోహన్‌కి పిల్లలంటే ఇష్టం లేదు, తనకూ పిల్లలు కావాలని లేదు. గంపెడు పిల్లల్ని పెట్టుకుని, సంసారం ఈదలేక, చీదరించుకుంటూ బ్రతికే దంపతులను ఆమె అనేక మందిని చూచింది. ఎందుకనో కళకు, పిల్లలకు పడదని ఆమె నమ్మకం. మోహన్‌ని తన మోహన్‌ని—కళోపాసకుడైన మోహనుని పిల్లలతండ్రిగా ఆమె ఊహించుకోలేకపోయింది....

మోహను తన్మయత్వంతో చిత్రం గీసుకుంటూ వుంటాడు చిన్న 'కొడుకు!' 'నాన్నా!' అంటూ దగ్గరకు వెడతాడు. మోహన్ ఉలిక్కిపడి ఏదో లోకంలోనుంచి క్రిందికి చూసినట్టు చూస్తాడు. కొడుకు "కానీ" అంటాడు.

కూతురు వొస్తుంది. మోహన్ చిత్రం గీసుకుంటూ వుంటాడు; ఎప్పుడు పూర్తి అవుతుందా అనే తహతహతో వుంటాడు. "నాన్నా!" అంటుంది కూతురు. కుంచె చేత్తో పట్టుకుని మోహన్ తిరిగి చూస్తాడు. "ఎత్తుకో" అంటుంది కూతురు.

తను వొస్తుంది. మోహన్ చిత్రం గీసుకుంటూ వుంటాడు. "మోహన్, నా మోహన్!" అని పిలుస్తుంది. అతను ఆశగా తిరిగి చూస్తాడు. తనను చూచి నిర్విణ్ణుడౌతాడు. తను తనుగా లేదు. ఇప్పుడు పిల్లలతల్లి, సౌందర్యం నశించింది, యౌవ్వనం సడలింది, శరీరం ముడతలు పడింది.

"ఎవరు నువ్వు?" అంటాడు మోహన్.

"నీ లీలని" అంటుంది తను.

"కాదు, కాదు" అంటాడు మోహన్. చేతిలోని కుంచె జారవిడుస్తాడు. ప్రక్కనున్న కుర్చీలో కూలబడతాడు.

"ఒద్దు, పిల్లలు వొద్దు" అనుకుంది లీల. పై విధంగా ఊహించుకుని....

అప్పటినుంచీ లీల ఇల్లు కదలదు. షికారు వెళ్ళదు. ఆప్తులను కూడా

చూడదు. ఎప్పుడూ మోహన్ సరసనే వుండేది. చిత్రరచనకు కావలసిన వన్నీ అమర్చి పెట్టేది. అతనికే యిబ్బందీ కలగకుండా చూస్తూవుండేది. తనకి సొంత జీవితమనేదే లేకుండా చేసుకుంది. మోహన్ జీవితమే తన జీవితం.

ఈవిధంగా రోజులు గడుస్తున్నై. మోహన్ చిత్రాలు మీద చిత్రాలు గీస్తున్నాడు ఎప్పుడూ లీల అతని ప్రక్కనే వుండాలి లీల లేకపోతే అతని కుంచె నడవదు. ఆమె ఒక్క క్షణం కనిపించకపోతే వెర్రివాడిలాగ "లీలా, లీలా" అంటూ వెతికేవాడు.

అతను తనకోసం ఇంత తపించిపోవటం లీల మనస్సుకి అమిత ఆనందాన్ని కలిగించేది. తన సౌందర్యం మోహన్‌చేత అనేక చిత్రాలు గీయించటానికి కారణభూతం అయినందుకు ఆమె శరీరంలోని ప్రతి అణువూ గర్వించేది.

"నా పిచ్చి మోహన్! నేను లేకపోతే ఏమైపోయే వాడివో" అని ముంగురులు సవరించేది.

"నీవు లేనినాడు ఈ మోహన్ లేడు" అనేవాడు మోహన్.

ఈ మాట ఆమె హృదయాన్ని ఎంత కదిలించేదని! మళ్ళీ మళ్ళీ ఆ మాటే అతనితో చెప్పించుకొని వినాలని వువ్విళ్ళూరేది.

సాధారణంగా వారు ప్రతి సాయంకాలమూ పెరటిలోవున్న జాజిపూ పొదరింటిలో కుర్చీలు వేసుకుని కూర్చునేవారు. అటువంటి సమయాల్లో పునుగు, జవ్వాజి, మంచి గంధం మొదలైన పరిమళద్రవ్యాలు వెంట తీసుకు రావటం అతనికి అలవాటు. ఆ పరిమళ ద్రవ్యాలను పదిలంగా ఆమె పక్కనవుంచి, చక్కగా విచ్చిన సన్నజాజులను ఇన్ని పుణికి ఆమెతలలో తురిమేవాడు. సుగంధద్రవ్యాలను ఆమె కంఠసీమకు రాసి, తన చేతులకు కింత పట్టించుకొనేవాడు. ఆ మత్తెక్కించే సువాసనల్లో ఆమెకు పుస్తకాలు చదివి వినిపించేవాడు. ఆ పుస్తకాలామెకి అర్థమయ్యేవి కావు. అతని

మునివేళ్ళతో పేజీలు త్రిప్పటం మాత్రం ఆమెను ప్రబలంగా ఆకర్షించేది. అతను మధ్యమధ్య "ఓహో, ఏమి మహోన్నత భావాలు" అనేవాడు. ఆమె 'అవును' అనేది. అతని మునివేళ్ళ వంక చూస్తూ.

"లీలా! ఇలా చదువుకుంటూ, చిత్రాలు గీసుకుంటూ ఒకరిచెంత ఒకరు ప్రపంచంలోవున్న కీచులాటల కతీతంగా జీవించటంకంటె ఇంకేం కావాలి?" అనే వాడతను.

"అవును" అనేది లీల, అతని మునివేళ్ళవంక చూస్తూ.

"లీలా! మనం ఆదర్శ దంపతులం కాదూ? ఎంత అదృష్టవంతులం!" అనేవాడు మోహన్ ఆమెను తన కౌగిలిలోకి తీసుకుంటూ.

ఆ క్షణం ఆమెకు స్వర్గలోకంలో మందాకినిలో స్నానం చేసినట్టు వుండేది. కాని, మరుక్షణమే లోపలినుంచి ఏదో ఆవేదన_అసంతృప్తి పుట్టుకొచ్చేవి. అలా అసంతృప్తి కలగటం తన లోపమే అనుకునేది లీల, మోహన్ వెడుతున్న స్థాయిని తను అందుకోలేక పోతున్నందుకు తన్ను తాను నిందించుకునేది.

వెంటనే ఆమెకు కుటుంబ పరిస్థితులు జ్ఞాపకం వచ్చేవి. ఊళ్ళో వున్న కళాజీవులందరూ మోహన్ చిత్రాలన్ను పొగిడేవారే. కాని, అతని చిత్రాలను కొనే వాళ్ళెవరూ కనిపించరు. ఎవరో ఒకరు తప్పకుండా వస్తారనుకునేది లీల. "ఎక్కడో ఒక రసహృదయుడు వుండివుండకపోతాడా, ఎప్పటికో వాకప్పటి కతను రాకపోతాడా" అని నిరీక్షిస్తూ వుంది లీల.

ఒకనాడు అతను రానేవచ్చాడు. తన కొాక చిత్రం వ్రాసిపెట్టమని మోహనుని కోరి వెళ్ళిపోయాడు.

మోహను ఆ చిత్రరచనకి పూనుకున్నాడు. తన చాతుర్యాన్నంతా చూపి గొప్పచిత్రాన్ని సృష్టిస్తానన్నాడు లీలతో. లీల చిత్రం త్వరగా పూర్తి చెయ్యమని తొందరపెట్టింది. ఎక్కడ ఆలస్యమైపోతుందో అనే భయంతో అతనికి కావలసిన వస్తువులన్నీ అడగకుండానే అందించేది.

రంగులు నిండుకుంటున్నై, కుంచెలుమారిపోతున్నై. క్రమక్రమేణా చిత్రం మానవాకృతిని తాల్చింది. ఆ చిత్రాన్ని చూచుకొని మోహను ఉప్పొంగి పోయాడు. ఆ చిత్రంలో తాను స్ఫురింపజేసిన భావాలను లీలకు విప్పి చెప్పాడు. ఆమెకు కూడా అదొక బ్రహ్మాండమైన కళాఖండంగా కనిపించింది. ఇద్దరూ ఆనంద పరవశులయ్యారు.

మర్నాడు ఆ చిత్రం వ్రాయమని కోరిన పెద్దమనిషి వచ్చాడు. మోహను అతనికి చిత్రం చూపించాడు. అతనేమంటాడో అని ఆతురతగా చూస్తూ నుంచుంది లీల. ఆ పెద్దమనిషి చిత్రాన్ని పరిశీలించి చూచాడు.

"అబ్బే" అని చప్పరించాడు.

"ఏమిటి" అని అడిగాడు మోహను. అతనికి ప్రపంచం అంతా గిర్రుమని తిరుగుతూవున్నట్లనిపించింది.

"ఇదేం బొమ్మ?" అన్నాడు పెద్దమనిషి.

"ఏం?" అడిగాడు మోహను.

"నేను వ్రాయమన్నది ఇలా కాదు" అన్నాడు పెద్దమనిషి.

మోహన్‌కి కోపం ఎక్కువ అయింది. "ఈసంస్కారం లేనివాడు వ్రాయమనటం, తను వ్రాయటమా?" అనిపించింది. అతను వ్రాయమన్నట్టు వ్రాయనందుకు లీలగా సంతోషంకలిగింది.

"నా ఇష్టం వచ్చినట్టు నేను వ్రాశాను" అన్నాడు.

"అయితే బొమ్మ మీరే వుంచుకోండి" అన్నాడు పెద్దమనిషి.

"సరే, మీరు వెళ్ళండి" అన్నాడు మోహన్.

ఆ పెద్దమనిషి గబగబ వెళ్ళిపోయాడు, లీలకి యేంచెయ్యాలో తోచలేదు. అలాగే నిర్విణ్ణురాలై చూస్తూ నిలబడింది.

అతడు వెళ్ళిపోగానే మోహన్ కోపోద్రేకంతో వాళ్ళు మరచి

పోయాడు. "మూర్ఖులు, సంస్కార శూన్యులు, కళాదరిద్రులు" అని ఏమేమో గొణుక్కోవటం మొదలుపెట్టాడు. లీల మొహం చూడలేకపోయాడు. లీల హృదయం ముక్కలై వుంటుందని అతనికి తెలుసు. ఆమె ముఖంలో తాండవించే నిరాశను చూడటాని కతనికి భయం వేసింది. బయటకి వెళ్ళిపోయాడు.

చేతనా రహితంగా నిలబడి పోయింది లీల. ఎంతసేపు అలా నిలబడిందో ఆమెకే తెలియదు. తాను అహోరాత్రులు కష్టపడి పూర్తిచేసిన చిత్రంఎదురుగుండా కనిపిస్తూవుంది.తనవంకే చూస్తున్నట్లుంది,ఆ చిత్రాన్ని తయారు చెయ్యటానికి తాను ఉపయోగించిన రంగులూ, కుంచెలూ అక్కడే వున్నాయి; తన వంకకే చూస్తున్నాయి. మోహన్‌చేత గొప్ప చిత్రాన్ని వ్రాయించటానికి తాను పడినశ్రమతో ఆ గది వుడికిపోతూ వుంది. ఆ గదిలోని ప్రతి వస్తువూ ఆ సంగతే చాటిచెపుతూ వుంది. ఆమె అక్కడ నిలబడలేకపోయింది. భారంగా అడుగులు వేసుకుంటూ కిటికీ దగ్గరకు నడిచింది. ఆకాశంకేసి చూచేసరికి మబ్బులు కమ్ముతున్నై. అకస్మాత్తుగా ఆమెకు పుట్టింటికి వెళ్ళా లనిపించింది. ఒక్కసారి తన జీవితమంతా జ్ఞాపకం వచ్చింది లీలకి. తన జీవితం అంతులేని అగాధంగా కనిపించింది. తల్లీ, తండ్రీ, అన్నా, చెల్లెలూ అంతా జ్ఞాపకం వచ్చారు.

"అమ్మా, నువ్వు చిన్నదానవు. నా మాట విను" అన్నాడు తండ్రి.

"ఆయన మనసు వెన్నపూస, నాన్నా" అన్నది తను.

"అది సుగుణం కాదమ్మా. జీవితాన్ని ఎదుర్కొనే ధైర్యం లేకపోవటంవల్ల వచ్చే బలహీనత" అన్నాడు తండ్రి.

"చూడు నాన్నా, వారికి ఆడవాళ్ళంటే ఎంతభక్తోను" అన్నది తను.

"ఆడవాళ్ళంటే భక్తేమిటమ్మా!" అన్నాడు తండ్రి.

"కాదు నాన్నా. స్త్రీలంటే వారికి ఎంతో గౌరవం. ఎంత మెత్తగా, ఆహ్లాదకరంగామాట్లాడతారూ?" అన్నదితను.

"అందరి స్త్రీలనూ, ఒకే రకంగా చూడగలిగినవాడు భార్యను సుఖ పెట్టలేడు తల్లీ" అన్నాడు తండ్రి.

ఇప్పుడు తన తండ్రి మాటలు నిజమేనేమో అనిపించింది లీలకి. మోహను గీసిన చిత్రాలు చూడటానికి అనేకమంది ఆడవాళ్ళు వస్తూవుండే వారు. వాళ్ళ అందరితోనూ తనతో వుండేటట్టుగానే చాలా చనువుగా వుండే వాడుమోహన్. వాళ్ళందరికీ పునుగు, జవ్వాజి, మంచిగంధం ఇస్తూ వుండే వాడు. సన్నజాజి పువ్వులు కోసి, దండలుగాగుచ్చి వాళ్ళకిఇస్తూ వుండే వాడు. మోహన్ దృష్టిలో తనూ తక్కిన స్త్రీలూ ఒకటేనా? బేధం లేదూ? తనమీద ప్రత్యేకంగా ప్రేమలేదూ? స్త్రీలని ఆరాధించటం అతని స్వభావం. తనని ఆరాధించటానికి కూడా ఇదేనా కారణం? తన ప్రత్యేకత కాదూ? తన సౌందర్యం కాదూ? తన బుద్ధికుశలత కాదూ? పోనీ, తనభక్తి అయినా కాదూ?

ఈ ఆలోచనలతో ఆమె హృదయంలో తుపానురేగింది. చూపులు వీధివైపు మరలించింది. వీధిలో స్త్రీలూ పురుషులూ గందరగోళంగా ఇటూ, అటూ పరుగెత్తుతున్నారు. ఆమె కంతా కొత్తగా కనిపించింది మోహన్‌తో పాటు ఊహా సౌధాలలో నివసిస్తున్న ఆమెకి ప్రపంచమే కొత్తదై పోయింది. అటు చూడలేక మొహం మరొకవైపుకి త్రిప్పింది. అక్కడ కొంతమంది పిల్లలు ఆడుకుంటున్నారు. తనూ, మోహన్ పిల్లలు కలగ కూడదని చేసుకున్న నిశ్చయం జ్ఞాపకం వచ్చింది. వెంటనే తన స్నేహితు రాలు విమల తలపుకు వచ్చింది.

విమల తన చిన్ననాటి స్నేహితురాలు. ఇద్దరూ కలిసి చదువు కున్నారు. ఒకసారి తన వివాహమైన తరువాత తనని చూచిపోదామని వచ్చింది. విమలని చూస్తే తనకి ప్రాణం లేచివచ్చింది. ఆమెకు మోహన్ గీసిన చిత్రాలన్నీ చూపించింది. మోహన్ యొక్క గొప్పతనాన్ని గురించి చెప్పింది. అతని ఉన్నత భావాలను పొగిడింది. విమల అన్నీవిని, "సరే, మరి నువ్వేం చేస్తున్నావు?" అని అడిగింది.

"నేనా........?" అని తబ్బిబ్బు పడ్డది తను. ప్రత్యేకం తనేమీ చేయటం లేదనీ, ఏదో వొకటి చెయ్యవలసిన బాధ్యత తనమీద వున్నదనీ అప్పుడు తెలిసింది తనకి.

"ఏమీ చెయ్యటం లేదు" అన్నది తను.

"ఎందుకని?" అడిగింది విమల.

"మోహన్ నేను ప్రక్కని లేనిదే చిత్రాలు వ్రాయలేడు" అన్నది తను.

"అదేమిటి లీలా? నువ్వు చదువుకున్నదానివి. నీకు మాత్రం నీ సొంతజీవిత మనేది వుండక్కర్లా? అన్నది విమల.

"నాకు అవసరం కనుపించటం లేదు. మోహన్‌కి సహాయం చెయ్యటంలోనే నాకు ఆత్మానందం కలుగుతూ వుంది" అన్నది తను.

ఈ మాటకి విమల తనవైపు వింతగా చూసింది. ఆ చూపులు ఇప్పటికీ తనని వెన్నాడి, ములుకులుగా గుచ్చుకుంటున్నై. విమల సంఘ సేవ చేస్తూ వుందట. సంఘంలో స్త్రీలూ, బీదవాళ్ళూ పడుతున్న కష్టాలను గురించి, వాటి నివారణోపాయాలను గురించి గంటసేపు మాట్లాడింది. "పురుషుడికి బానిసగా వుండటం కాదు స్త్రీకి సొంతజీవితం వుండాలి. స్త్రీకూడ మనిషే. ఆమెకూ సొంత ఆలోచనలూ, సొంత ఆవేదనలూ వుంటాయి. అవి తీర్చుకోవాలి" అని చెప్పింది. చివరికి వెడుతూ వెడుతూ "మీ మోహన్ చాలా స్వార్థపరుడుగా కనిపిస్తున్నాడు లీలా! ఎంత సేపూ తన సుఖమే కాని నీ సంగతి ఆలోచిస్తున్నట్లే లేదు" అన్నది విమల.

"అయ్యో, వారి నలా అనకు" అన్నది తను.

"మరి ఆయన చేస్తున్న దేమిటి?"

"వారు నన్ను చెయ్యమన్నారా? నాకు ఇష్టమయ్యే చేస్తున్నాను."

"నీకు ఇష్టమయితే మాత్రం? ఆయన తెలిసినవాడుగదా, నీకు తెలియ చెప్పవలసిన బాధ్యత ఆయనమీద లేమా?"

లీల ఆలోచించింది. తనకు సొంత జీవితం అనేది లేదా? విమల మాటల్లో ఎంతవరకు సత్యం వుంది? తనకు సొంత జీవితం లేకపోవటం ఏమిటి? మోహన్‌కి ఉత్సాహం కలిగించి అతనితో గొప్పగొప్ప చిత్రాలు గీయించటం, ఘనకార్యాలు చేయించటం అదే తనజీవితం.ఒకరికి సహాయం చెయ్యకుండా ఎవరికి వారే ఒక చిన్న ప్రపంచాన్ని సృష్టించుకొని కూచుంటే ప్రపంచంలో సఖ్యత ఎలా వుంటుంది? సహకారం ఎలా కుదురుతుంది? అభివృద్ధి ఎలా జరుగుతుంది? మరి తన కెందుకీ అసంతృప్తి? ఎవరిమీద? దేనికోసం? తనమీద తనకే కాదుగదా! ఇంతవరకు ఉత్సాహం, ఆనందం ఇచ్చే విషయాలు ఇప్పుడు తన కెందుకివ్వక పోవాలి? తప్పు ఎవరిది? తనదా, మోహన్‌దా? మోహన్ తప్పేమి వుంది? ఎంత వితర్కించు కున్నా, అతని తప్పు కనిపించటం లేదు. తన్ను మొదటినుంచీ ఎంత ఆప్యాయంగా, ప్రేమగా చూస్తున్నాడో, ఇప్పుడూ అదేవిధంగా చూస్తు న్నాడు. అతనిలో రవ్వంత మార్పుకూడా లేదు. అవే ఆలోచనలు....అవే మార్పులు....అవేచర్యలు....అదే దృష్టి....ఇక అతని తప్పేమి వుంది? పోనీ, తను మాత్రం ఏం చేసింది? మోహన్‌ని సంతోషపెట్టటానికి తనకు చేతనయినంతవరకూ ప్రయత్నిస్తూనే వుంది. అతన్ని ఇంకా గాఢంగా ప్రేమిస్తూనే వుంది. కాని ఇదివరకుతన్ను అంతగా కదిలించిన మాటలు ఇప్పుడెందుకు కదిలించలేకపోతున్నై? ఇదివరకు అతడు చెంతన కూర్చుం టేనే పరవశత్వం కలిగేది. ఇప్పుడు విసుగుపుడుతూవుంది. అతని మాట ల్లోని మెత్తదనంమొహంమొత్తుతూవుంది.కొంచెం గట్టిగా,దర్జాగా యెందుకు మాట్లాడడు? ఆయనకు కోపం వస్తే చూడాలనిపించేది తనకి. ఆయన కేకలు వేస్తే ఎలా వుంటుంది.

తన వివాహానికి ముందు తను తన స్నేహితురాండ్రతో వున్నప్పుడు ఆయన వచ్చి తన సరసన కూర్చొనిమాట్లాడుతుంటే తన కెంతో గర్వంగా వుండేది. ఇప్పుడు ఇతరుల యెదుట ఆయన దగ్గరగా వుంటేనే

సిగ్గుగా, ఎలాగో వుంటూవుంది. ఎందుకని? వాళ్ళేమన్నా అనుకుంటారనా? ఇదివరకు ఇతరులు అలా అనుకోవటం గర్వకారణంగా వుండేదే! ఇప్పుడు యెందుకని?

తాను మారిందా? మారటానికిఆతను అర్థించకపోవటం కారణమా? అర్థన లేకపోవటం అనేది ఆయనకూ ఉన్న బాధేగా, కాని ఆయన బాధపడుతున్నట్లు కనపడడు.

పోనీ, విమల చెప్పినట్లు సంఘసేవ చేస్తే? అప్పుడు తన మోహన్ యేమవుతాడు? తాను యిప్పటికిమల్లే ప్రేమించగలుగుతుందా? ఒకవేళ ప్రేమించలేకపోతే? ఒక్కసారి ఆమెకు జీవితం యెడారిగా కనిపించింది. అనేక ఊహాలతో ఉక్కిరిబిక్కిరి అవుతున్న ఆమె హృదయం ఆకస్మాత్తుగా శూన్యం అయింది. మోహన్ని-తన మోహన్ని ప్రేమించలేకపోవటమే!

"లీలా" ఎవరి దా పిలుపు? ఎక్కడ విన్నది ఆ పిలుపు? అజంతా-హంపీ-శ్రీరంగం-కంచి-మధుర-ఎల్లోరా....

మోహన్ గదిలోకి వొచ్చాడు. ఏదో ఆతురతగా చెప్పబోయాడు. ఆమె కళ్ళల్లో అశ్రువులు చూశాడు.

"ఇదేమిటి?" అని అడిగాడు.

"ఏమీలేదు" అన్నది లీల.

వెంటనే రహస్యాలు వుంచుకోగూడదని తాము చేసుకున్న నిశ్చయం జ్ఞాపకం వచ్చింది. కాని ఏమని చెపుతుంది?

)o..............o(